

VALTIOSOPIMUSSANASTO ENGLANTI–SUOMI

Ulkoministeriön valtiosopimusopas

Liite 16.

I. VALTIOSOPIMUSTEN TERMINOLOGIASTA, KIELIVERSIOISTA JA KÄÄNTÄMISESTÄ YLEISESTI	2
II. SANASTOA JA SELITYKSIÄ	3
Sopimukset	3
Sopimusten nimitykset	3
Eri tapoja nimetä sopimus	3
Sopimuksen suomenkielisen nimen muodostaminen ja sopimukseen viittaaminen	4
Sopimuksen osat	6
Viittaukset sopimusmääräyksiin	8
Esimerkkejä sopimusmääräyksistä	9
Johdanto-osa	9
Riitojen ratkaiseminen	9
Loppumääräykset	10
Sopimuksentekovaiheet	17
Valmisteluvaihe	17
Valtiosopimuksen tekeminen	17
Valtiosopimuksen voimaantulo ja soveltaminen	21
Valtiosopimuksen muuttaminen ja sen voimassaolon päättyminen	22
Muita toimenpiteitä	23
Muut asiakirjat	25

I. Valtiosopimusten terminologiasta, kieliversioista ja kääntämisestä yleisesti

Valtiosopimus on yleisnimitys erityyppisille valtioiden välisille sitoville sopimuksille. Valtiosopimukset voivat olla kahdenvälisiä tai monenvälisiä. Niistä voidaan käyttää eri nimiä sen mukaan, mitä sopimuskäytäntöä osapuolet ovat noudattaneet tai minkälainen merkitys sopimukselle on haluttu antaa.

Valtiosopimus valmistellaan tavallisesti jollakin muulla kielellä kuin suomeksi. Sopimuksen laatimistapa ja rakenne poikkeavat siitä, miten säädökset Suomessa kirjoitetaan. Neuvottelut ja kompromissit sopimusratkaisuun pääsemiseksi saattavat olla huomattavasti vaikeampia kuin kansallista lakia säädettäessä. Kansainvälisissä sopimuksissa käytetään runsaasti käsitteitä, jotka on muodostettu juuri näitä sopimuksia varten. Käsitteiden on sovelluttava kaikkien osapuolten oikeusjärjestyksiin, jotka saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. (Komiteanmietintö 1981:26, s. 52–53)

Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) 11 §:n mukaan valtiosopimukset julkaistaan suomen ja ruotsin kielellä, ja jos nämä kansalliskielet eivät ole todistusvoimaisia kieliä, sopimus julkaistaan lisäksi ainakin yhdellä todistusvoimaisella kielellä. Valtiosopimusten suomentaminen ja ruotsintaminen perustuvat siis lakiin, ja todistusvoimaisen tekstin ja sen käännösten julkaiseminen on pääsääntö. Valtiosopimus voidaan jättää julkaisematta ainoastaan tietyin em. laissa mainituin edellytyksin.

Käännökset tarvitaan kuitenkin jo ennen julkaisuvaihetta. Ruotsinnos tarvitaan viimeistään mahdollista hallituksen esitystä varten, mutta suomennos tulee tehdä jo siinä vaiheessa, kun sopimukselle haetaan allekirjoitusvaltuuksia. Käännöstä voidaan periaatteessa korjata sen julkaisemiseen saakka, mutta silloin, kun Euroopan unioni (EU) on liittymässä sopimukseen ja sopimuksen teksti julkaistaan kaikilla EU:n virallisilla kielillä, lopullinen teksti saatetaan tarvita jo huomattavasti aiemmin. Samaa tekstiä tulee pyrkiä käyttämään sekä säädöskokoelman sopimussarjassa että EU:n virallisessa lehdessä. Näin ollen kääntämistyö on pyrittävä koordinoimaan komission ja/tai neuvoston kääntäjien kanssa. Valtiosopimusten ruotsinnokset saadaan usein Ruotsista tai, jos EU voi liittyä sopimukseen, EU:n komissiosta tai neuvostosta. Tarvittaessa Suomessa julkaistavaan tekstiin tehdään kansallisen lainsäädännön edellyttämiä termimuutoksia.

Tämän suosituksen tarkoituksena on yhtenäistää valtiosopimusten suomentamiskäytäntöä. Sanaston lähtökielenä on englanti. Annetut suomennosvastineet perustuvat valtiosopimusten suomennoksiin, joita on julkaistu Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa vuodesta 1920 lähtien. Joillekin termeille ja ilmauksille annetaan useita hyväksyttäviä vastineita. Suositeltujen käännösvastineiden lisäksi valtiosopimusten suomennoksissa tulee käyttää selkeää säädöskieltä ja siihen vakiintuneita ilmauksia.

II. Sanastoa ja selityksiä

Sopimukset

Sopimusten nimitykset

Eri tapoja nimetä sopimus

agreement – sopimus

agreement-tyyppisen sopimuksen soveltamisala tai sen kattamien asioiden määrä on usein suppeahko verrattuna *treaty*- tai *convention*-tyyppisiin sopimuksiin, ja osapuolten lukumäärä on yleensä pienempi; *agreement*-termiä käytetään tyypillisesti yleisnimityksenä puhuttaessa sopimuksista

bilateral agreement – kahdenvälinen sopimus

multilateral agreement – monenvälinen sopimus

charter – peruskirja

luonteeltaan juhlallinen, julistuksenomainen asiakirja; nimitystä käytetään usein perustamisasiakirjoista, esim. *Charter of the United Nations – Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja*

myös: ihmisoikeussopimus, jolla luodaan aineellisia oikeuksia ja niistä osapuolille johtuvia velvoitteita, esim. Revised European Social Charter – uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja ja European Charter for Regional or Minority Languages – alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskeva eurooppalainen peruskirja

convention – yleissopimus

valtioiden välinen sopimus, joka on yleensä avoinna useille valtioille ja jossa osapuolia on yleensä suuri määrä; osapuolina voi olla myös kansainvälisiä järjestöjä

covenant – yleissopimus

luonteeltaan juhlallinen, julistuksenomainen asiakirja, joka on joskus verrattavissa peruskirjaan, esim. *Covenant of the League of Nations – Kansainliiton peruskirja*, ja joskus tavanomaiseen yleissopimukseen, kuten tämän harvinaisen sopimustyyppin tunnetuimmat esimerkit, kaksi YK:n perustavanlaatuisia

Liite 16. Valtiosopimussanasto

ihmisoikeussopimusta: *International Covenant on Civil and Political Rights – kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus*, ja *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus*

framework agreement – puitesopimus

framework convention – puiteyleissopimus

statute – perussääntö

Statute-nimitystä käytetään erityisesti kansainvälisten tuomioistuinten perustamisasiakirjoista, esim. Statute of the International Criminal Court – Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö

treaty – valtiosopimus

Valtiosopimusten nimissä *treaty* suomennetaan yleensä vastineella *sopimus*.

constituting treaty, treaty constituting (establishing) an institution - perustamissopimus, esim. *Treaties establishing the European Communities – Euroopan yhteisöjen perustamissopimukset*

Valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) mukaan *treaty* tarkoittaa ”kansainvälistä välipuhetta, joka on tehty kirjallisesti valtioiden välillä ja joka on kansainvälisen oikeuden alainen siihen katsomatta, sisältyykö se yhteen tai kahteen taikka useampaan toisiinsa liittyvään asiakirjaan ja riippumatta siitä käytetystä nimityksestä”. *Treaty*-nimitystä käytetään yleensä juhlallisista sopimuksista, kuten rauhansopimuksista, esim. *Paris Peace Treaty – Pariisin rauhansopimus*.

Termejä *agreement, convention ja treaty* käytetään kaikkia sekä yleismerkityksessä että valtiosopimusten nimissä. Edellä annetut määritelmät ovat suuntaa antavia, ja niissä esiintyy käytännössä paljonkin horjuvuutta. Kaikki edellä mainitut sopimustyytit ovat luonteeltaan sitovia. Niiden lisäksi valtiot laativat erityyppisiä löyhempiä järjestelyjä ja vähemmän sitovia asiakirjoja.

Sopimuksen suomenkielisen nimen muodostaminen ja sopimukseen viittaaminen

Jos valtiosopimuksen nimi on englanniksi esim. muotoa *Agreement on [asia] / Convention on [asia]*, muodostetaan suomenkielinen nimi ensisijaisesti mallilla ”sopimus [asiasta]”, ei esim. ”[asiaa] koskeva sopimus”. Esimerkki: *Convention on the Rights of Persons with Disabilities – yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista*. Jos nimessä mainitaan sopimuksen osapuolet, käytetään nimimallia ”sopimus x:n ja y:n välillä [asi-

Liite 16. Valtiosopimussanasto

asta]. Esimerkki: *Agreement between the Government of Finland and the United Nations concerning the Office in Finland of the United Nations Office for Project Services – sopimus Suomen hallituksen ja Yhdistyneiden kansakuntien välillä Yhdistyneiden kansakuntien hankepalveluiden toimiston Suomen-toimistosta.*

Juoksevassa tekstissä sopimukseen viitataan käyttäen sen nimeä mahdollisimman muuttumattomana, esim. ”*Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista tuli voimaan*”. Jos tämä ei ole mahdollista kielipiillisistä syistä, käytetään muotoilua ”[asiasta] tehty sopimus”, esim. ”*According to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities – vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen mukaan*”.

Jos viittauksessa mainitaan sopimuksen tekopaikka ja -aika, viittaus muodostetaan mallilla ”[tekopaikassa] xx päivänä xx kuuta 20xx tehty sopimus”. Esimerkki: *Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, done in Strasbourg on 28 January 1981 – Strasbourgissa 28 päivänä tammikuuta 1981 tehty yleissopimus yksilöiden suojelusta henkilötietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä.*

Jos viittauksessa mainitaan sopimuksen osapuolet sekä tekopaikka ja -aika, viittaus muodostetaan mallilla ”[asiasta] x:n ja y:n välillä [tekopaikassa] xx päivänä xx kuuta 20xx tehty sopimus”. Esimerkkinä seuraavassa on tällainen viittaus *sopimukseen Suomen tasavallan hallituksen ja Itävallan liittohallituksen välillä turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta: ”The Agreement between the Government of the Republic of Finland and the Austrian Federal Government on Mutual Protection of Classified Information, done in Vienna on 24 November 2017, was brought into force” – ”turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta Suomen tasavallan hallituksen ja Itävallan liittohallituksen välillä Wienissä 24 päivänä marraskuuta 2017 tehty sopimus* saatettiin voimaan”.

Sopimuksen osat

preamble – johdanto-osa

recital/considerata – perustelukappale (johdanto-osassa; ei numeroitu)

part – osa

Part I – Introduction – I osa – Johdanto

Part VI – Miscellaneous provisions – VI osa – Erinäiset määräykset

Part VIII – Final provisions – VIII osa – Loppumääräykset

chapter – luku

section – osasto

Section 1 – General Provisions – 1 osasto – Yleiset määräykset

Yhteisymmärryspöytäkirjassa *section* = kohta, kappale

Huom. EU:n sopimuksissa *section* = jakso; *title* = osasto

subsection – alaosasto

article – artikla

paragraph – kohta (kohdat merkitään yleensä numeroin)

subparagraph/indent – alakohta (alakohtat merkitään yleensä kirjaimin tai pienin roomalaisin numeroin: a), b), c) jne. tai i), ii), iii) jne.

sub-subparagraph/item/indent

– alakohta, jos merkitty esim. kirjaimin tai pienin roomalaisin numeroin: a), b), c) jne. tai i), ii), iii) jne.

– luetelmakohta, jos merkitty ajatusviivalla –

Yhteisymmärryspöytäkirjassa *paragraph* = kohta, kappale

Aiemmin suositeltu jaottelu *artikla-kappale-kohta-alakohta jne.* on nykyisin yhdenmukaistettu Euroopan unionin sopimusten jaottelukäytännön *artikla-kohta-alakohta-alakohta/luetelmakohta jne.* kanssa. Aiemmin suomennettujen sopimusten muutoksissa sekä viittauksissa aiempiin suomennoksiin noudatetaan kuitenkin johdonmukaisuuden vuoksi edelleen kyseisten sopimusten alkuperäistä jaottelukäytäntöä. Sopimukseen lisättävissä uusissa liitteissä ja lisäyksissä noudatetaan mahdollisten aiempien liitteiden ja lisäysten jaottelukäytäntöä. Sen sijaan aiemmin suomennettuihin sopimukseen liitettävät uudet pöytäkirjat ym. asiakirjat jaotellaan uuden suosituksen mukaisesti *artikla-kohta-alakohta jne.*

Liite 16. Valtiosopimussanasto

article 1 *bis* – 1 a artikla

Kun artiklan numerossa on numeromerkin lisäksi latinankielinen lukuadverbi *bis*, *ter*, *quater* tms., tämän tilalla käytetään suomennoksessa kirjainta: *1 a artikla*, *1 b artikla* jne. Kirjaimet vastaavat latinankielisiä adverbeja seuraavasti:

<i>bis</i>	a	<i>quindecies</i>	n
<i>ter</i>	b	<i>sexdecies</i>	o
<i>quater</i>	c	<i>septdecies</i>	p
<i>quinqüies</i>	d	<i>octodecies</i>	q
<i>sexies</i>	e	<i>novodecies</i>	r
<i>septies</i>	f	<i>vicies</i>	s
<i>octies</i>	g	<i>unvicies</i>	t
<i>novies</i>	h	<i>duovicies</i>	u
<i>decies</i>	i	<i>tervicies</i>	v
<i>undecies</i>	j	<i>quatervicies</i>	x
<i>duodecies</i>	k	<i>quinvicies</i>	y
<i>terdecies</i>	l	<i>sexvicies</i>	z
<i>quaterdecies</i>	m		

annex, appendix – liite

attachment, supplement – lisäys

Liite 16. Valtiosopimussanasto

Viittaukset sopimusmääräyksiin

according to – mukaan

as amended by – sellaisena kuin se on muutettu(na)

by virtue of – nojalla

by way of derogation from – poiketen siitä, mitä ...ssa määrätään

defined in – määritelty

determined in – määritetty

in accordance with – mukaisesti

laid down in – vahvistettu, määrätty

notwithstanding – sen estämättä, mitä ... määrätään

provided for – määrätty

pursuant to – mukaan, mukaisesti

referred to – tarkoitettu, määrätty, johon viitataan

subject to the provisions of – jollei ...ssa toisin määrätä

subject to the provision that – sillä edellytyksellä, kuitenkin niin, että

under – nojalla, mukaan, mukaisesti

Huom. *Procedures under Article 6* – 6 artiklan mukaiset menettelyt

without prejudice to – tämän kuitenkaan rajoittamatta ...n soveltamista, tämän vaikuttamatta ...n soveltamiseen

without derogating/derogation from – poikkeamatta ...sta

Esimerkkejä sopimusmääräyksistä

Johdanto-osa

The member States of the Council of Europe, Euroopan neuvoston jäsenvaltiot,
jotka
acknowledging ... – tunnustavat, ovat tietoisia, tiedostavat
affirming ... – vakuuttavat, vahvistavat
aware of ... – ovat tietoisia
bearing in mind ... – pitävät mielessä
building on ... – pitävät lähtökohtanaan
considering ... – ottavat huomioon
considering that ... – katsovat, että
convinced that ... – ovat vakuuttuneita
determined to ... – ovat päättäneet
having in mind ... – pitävät mielessä
inspired by their common will... – toimivat yhteisestä tahdosta, tahtovat yhteisesti
mindful of ... – ottavat huomioon, ovat tietoisia
noting ... – panevat merkille
reaffirming ... – vakuuttavat, vahvistavat
recalling ... – palauttavat mieliin
recognising ... – tunnustavat, ovat tietoisia, tiedostavat
taking into account ... – ottavat huomioon
wishing to ... – haluavat

have agreed as follows: ovat sopineet seuraavasta:

Riitojen ratkaiseminen

arbitration/mediation – välimiesmenettely/välitysmenettely
... **any of the parties to a dispute concerning ... may, by a written application, submit it to the International Court of Justice for a decision unless the parties by common consent agree to submit the dispute to arbitration**
... mikä tahansa ... koskevan riidan osapuoli voi kirjallisella hakemuksella saattaa riidan Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, jolleivät osapuolet yhteisesti sovi riidan saattamisesta välimiesmenettelyyn

Liite 16. Valtiosopimussanasto

conciliation – sovittelu

When a request has been made to the Secretary-General under article [66], the Secretary-General shall bring the dispute before a conciliation commission

Kun pääsihteerille on tehty [66] artiklan mukainen pyyntö, hän saattaa riidan sovittelulautakunnan käsiteltäväksi

dispute – riita

EI: riitaisuus tai erimielisyys

The parties to any dispute the continuance of which is likely to endanger the maintenance of international peace and security shall, first of all, seek a solution by negotiation, enquiry, mediation, conciliation, arbitration, judicial settlement, resort to regional agencies or arrangements, or other peaceful means of their own choice.

Jokaisessa riidassa, jonka jatkuminen on omiaan vaarantamaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämistä, riidan osapuolet pyrkivät ensisijaisesti ratkaisuun käyttämällä neuvotteluja, tutkimusmenettelyä, välitystä, sovintomenettelyä, välimiesmenettelyä tai tuomioistuinmenettelyä, alueellisten elinten tai järjestelyjen apua taikka muita rauhanomaisia keinoja oman valintansa mukaan.

Any dispute between the Parties on the interpretation or application of this Agreement shall be resolved exclusively by means of consultations between the Parties and shall not be referred to any national or international tribunal or other body for settlement.

Kaikki osapuolten väliset riidat, jotka koskevat tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista, ratkaistaan yksinomaan osapuolten välisillä neuvotteluilla, eikä niitä saateta kansallisten tai kansainvälisten tuomioistuinten tai muiden elinten ratkaistavaksi.

enquiry/inquiry – tutkimusmenettely

judicial settlement – tuomioistuinmenettely

negotiation – neuvottelut

Loppumääräykset

acceptance, approval and ratification – hyväksyminen ja ratifiointi

This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Tämä yleissopimus ratifioidaan tai hyväksytään. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

accession – liittyminen

After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consulting the Contracting States to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe [or any regional economic integration organisation] which has not participated in the elaboration of the Convention to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20.d. of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.

Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi yleissopimuksen sopimusvaltioita kuultuaan ja niiden yksimielisen suostumuksen saatuaan kutsua päätöksellä, joka on tehty Euroopan neuvoston perussäännön 20 artiklan d kappaleen mukaisella äänten enemmistöllä ja niiden sopimusvaltioiden edustajien yksimielisellä hyväksynnällä, joilla on oikeus kuulua ministerikomiteaan, Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion [tai alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön], joka ei ole osallistunut yleissopimuksen valmisteluun, liittymään yleissopimukseen.

The present Convention shall remain open for accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille. Liittymiskirjat talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

denunciation – irtisanominen

Any party may at any time denounce this Convention by means of a (written) notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

Osapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä (kirjallisesti) Euroopan neuvoston pääsihteerille.

Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of [three, six, twelve, ...] months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut [kolme, kuusi, kaksitoista ...] kuukautta siitä päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

deposit, depositary – tallettaminen, tallettaja

The Secretary-General of the United Nations shall be the Depositary of this Agreement.

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri toimii tämän sopimuksen tallettajana.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

The original of this Agreement, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Tämän sopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

entry into force – voimaantulo

This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which [five] Signatories, including at least [three] member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.

Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona [viisi] allekirjoittajaa, joista vähintään [kolme] on Euroopan neuvoston jäsenvaltioita, on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomaksi edellisen kohdan määräysten mukaisesti.

The Parties shall notify each other of the completion of the national measures necessary for the entry into force of the Agreement. The Agreement shall enter into force on the first day of the second month following the receipt of the later notification.

Osapuolet ilmoittavat toisilleen, kun sopimuksen voimaantulon edellyttämät kansalliset toimet on toteutettu. Sopimus tulee voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun jälkimmäinen ilmoitus on vastaanotettu.

This Agreement shall remain in force indefinitely. The Agreement shall cease to be in force six months after the date on which either Party has informed the other of its intention to denounce the Agreement.

Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimus lakkaa olemasta voimassa kuuden kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona jompikumpi osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle aikovansa irtisanovansa sopimuksen.

notification – ilmoitus

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration, [the European Union,] [any regional economic integration organisation,] any Signatory, any Contracting State [Party] and any other State which has been invited to accede to this Convention of:

a any signature;

Liite 16. Valtiosopimussanasto

- b the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;**
- c any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles ...;**
- d any amendment adopted in accordance with Article ... and the date on which such an amendment enters into force;**
- e any reservation and withdrawal of reservation made in pursuance of Article ...;**
- f any denunciation made in pursuance of Article ...;**
- g any other act, declaration, notification or communication relating to this Convention.**

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, [Euroopan unionille,] [alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille,] allekirjoittajille, sopimusvaltioille [osapuolille] ja muille valtioille, jotka on kutsuttu liittymään yleissopimukseen,

- a allekirjoittamisista;
- b ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjojen tallettamisista;
- c tämän yleissopimuksen ... artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d ... artiklan mukaisesti hyväksytyistä muutoksista ja tällaisten muutosten voimaantulopäivistä;
- e ... artiklan mukaisista varaumista ja varaumien peruutuksista;
- f ... artiklan mukaisista irtisanomisista;
- g muista tähän yleissopimukseen liittyvistä toimista, selityksistä, ilmoituksista ja tiedonannoista.

opening for signature – avaaminen allekirjoittamista varten

This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non-member States which have participated in its elaboration [and the European Union] [or any regional economic integration organisation].

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet yleissopimuksen valmisteluun [ja Euroopan unionille] [tai alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille].

This Protocol shall be open for signature by Signatories and Parties to the Convention. It shall be subject to ratification, acceptance or approval. A Signatory may not ratify, accept or approve this Protocol unless it has previously or simultaneously ratified, accepted, approved or acceded to the Convention. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten yleissopimuksen allekirjoittajille ja osapuolille. Pöytäkirja ratifioidaan tai hyväksytään. Allekirjoittaja ei voi ratifioida eikä hyväksyä tätä pöytäkirjaa, ellei se ole aiemmin tai samanaikaisesti ratifioinut tai hyväksynyt yleissopimusta tai liittynyt siihen. Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

reservations – varauamat

No reservation may be made in respect of the provisions of this Convention.

Tämän yleissopimuksen määräyksiin ei voida tehdä varauamia.

Any State [or the European Union] [or any regional economic integration organisation] may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of one or more of the reservations provided for in Articles No other reservation may be made in respect of any provision of this Convention.

Valtio [tai Euroopan unioni] [tai alueellinen taloudellisen yhdentymisen järjestö] voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa antaa selityksen, jonka mukaan se käyttää hyväkseen yhtä tai useampaa artiklan mukaista varauamaa. Tämän yleissopimuksen määräyksiin ei voida tehdä muita varauamia.

A Party which has made a reservation in respect of a provision of this Convention may not claim the application of that provision by any other Party; it may, however, if the reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

Osapuoli, joka on tehnyt tämän yleissopimuksen määräystä koskevan varauaman, ei voi vaatia muita osapuolia soveltamaan kyseistä määräystä, mutta jos varauama on osittainen tai ehdollinen, se voi vaatia määräyksen soveltamista siltä osin kuin se on itse hyväksynyt määräyksen.

The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States the text of reservations made by States at the time of ratification or accession.

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin vastaanottaa ja toimittaa edelleen kaikille valtioille niiden varaumien tekstit, jotka valtiot ovat tehneet ratifioinnin tai liittymisen yhteydessä.

A reservation incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.

Varauama, joka on tämän yleissopimuksen päämäärän ja tarkoituksen vastainen, ei ole sallittu.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

Reservations may be withdrawn at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall then inform all States. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General.

Varauma voidaan milloin tahansa peruuttaa ilmoittamalla siitä Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille, joka toimittaa tiedon kaikille valtioille. Tällainen ilmoitus tulee voimaan sinä päivänä, jona pääsihteeri vastaanottaa sen.

signature – allekirjoittaminen

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

In witness whereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

territorial application – alueellinen soveltaminen

Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

Valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifiomis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa määrittää sen yhden tai useamman alueen, johon yleissopimusta sovelletaan.

Any State may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

Valtio voi myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen muuhun, selityksessä määritettyyn alueeseen, jonka kansainvälisistä suhteista se vastaa tai jonka puolesta sillä on toimivalta tehdä sitoumuksia.

withdrawal – irtisanominen

A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, withdraw from this Statute. The withdrawal shall take effect one year after the date of receipt of the notification, unless the notification specifies a later date.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

Osapuoli voi Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella irtisanoa tämän perussäännön. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä, ellei ilmoituksessa mainita myöhempää päivämäärää.

Loppulauseke:

Done at xxx, this xxx day of xxx, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, [to the European Union] [to any regional economic integration organisation] and to any State invited to accede to this Convention.

Tehty ____ ssa ___ päivänä ___ kuuta ___ yhtenä englannin- ja ranskan-kielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin toimittama oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet yleissopimuksen valmisteluun, [Euroopan unionille] [alueellisille taloudellisen yhdentymisen järjestöille] sekä valtioille, jotka on kutsuttu liittymään yleissopimukseen.

In witness whereof the duly authorised representatives of the Parties have signed this Agreement, in xx on the xxth day of xx, 20xx in two original copies, in the Finnish, Estonian and English languages, each text being equally authentic. In case of any divergence of interpretation, the English text shall prevail.

Tämän vakuudeksi asianmukaisesti valtuutetut osapuolten edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen xxssa xx päivänä xxkuuta 20xx kahtena alkuperäiskappaleena suomen, viron ja englannin kielellä, kaikkien tekstien ollessa yhtä todistusvoimaiset. Jos syntyy tulkintaeroja, englanninkielinen teksti on ratkaiseva.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

Sopimuksentekovaiheet

Valmisteluvaihe

committee – komitea

special committees – erityiskomiteat

conference – konferenssi

bureau of the conference – konferenssin puheenjohtajisto

delegation – valtuuskunta

discussions – neuvottelut (epävirallisemmat)

to draw up a text – laatia teksti

draft / final draft – ehdotus, luonnos / lopullinen ehdotus, luonnos

negotiations – neuvottelut

negotiating State – neuvotteleva valtio

preparation(s) – valmistelu

preparatory work – valmisteluasiakirjat

Valtiosopimuksen tekeminen

acceptance, approval – hyväksyminen

instruments of accession, acceptance, approval and ratification – liittymis-, hyväksymis- ja ratifioimiskirjat

Kun *acceptance* ja *approval* esiintyvät sopimustekstissä rinnakkain, ne suomenetaan yhdellä *hyväksyminen*-sanalla.

Sopimuksen hyväksymisen ja ratifioinnin sekä siihen liittymisen oikeusvaikutukset ovat samat: valtio tulee sopimuksen sitomaksi. Valtion suostuminen valtiosopimuksen noudattamiseen voidaan ilmaista myös allekirjoittamalla tai noottien- tai kirjeenvaihdolla. Allekirjoittaminen ratifioimisvaraumin (*signature subject to ratification*) tai hyväksymisvaraumin (*signature subject to acceptance/approval*) ei vielä sido valtiota mutta ilmaisee valtion aikomuksen tulla sopimuksen sitomaksi. Valtion on silloinkin kuitenkin pidätyttävä toimista, jotka tekisivät tyhjäksi valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

accession, adherence, adhesion – liittyminen

adoption of a text – tekstin hyväksyminen

- **by the consent of all the States participating in its drawing up** – kaikkien sen laatimiseen osallistuvien valtioiden suostumuksella

- **by the vote of two thirds of the States present and voting** – läsnä olevien ja äänestykseen osallistuvien valtioiden kahden kolmasosan äänten enemmistöllä

Adoption tarkoittaa sopimustekstin hyväksymistä joko kansainvälisen järjestyksen päätöslauselmalla tai äänestyksellä kansainvälisessä konferenssissa, joka on kutsuttu koolle tätä tarkoitusta varten. *Acceptance/approval* puolestaan tarkoittaa yksittäisen sopimukseen sitoutuvan valtion hyväksyntää.

authentication of the text – tekstin tekeminen todistusvoimaiseksi

- **by such procedure as may be provided for in the text or agreed upon by the States participating in its drawing up** – noudattamalla menettelyä, josta tekstissä määrätään tai josta tekstin laatimiseen osallistuvat valtiot yhteisesti sopivat

- **by the signature of the representatives of States** – valtioiden edustajien allekirjoituksella

- **by signature *ad referendum*** – allekirjoittamalla *ad referendum* (edellyttää myöhempää vahvistamista)

- **by initialling** – parafoimalla

Tekstin todistusvoimaisuus (*authentic text*) ei tarkoita samaa kuin virallisuus (*official text*). Sopimuksen todistusvoimaiseksi tekeminen tarkoittaa menettelyä, jolla sopimuksen teksti vahvistetaan lopulliseksi ja todistusvoimaiseksi. Monenväliset sopimukset laaditaan usein usealla kielellä (esim. Yhdistyneiden kansakuntien tekstit kaikilla YK:n virallisilla kielillä), ja ne ovat useimmiten todistusvoimaisia kaikilla näillä kielillä (*equally authentic*). Sopimustekstin todistusvoimaisuus tarkoittaa sitä, että tekstin sanamuotoon voidaan vedota esimerkiksi tuomioistuimessa. Suomentokset ja ruotsinnokset mielletään virallisuonteisiksi, koska ne julkaistaan säädöskokoelman sopimussarjassa, mutta niillä ei ole samaa asemaa kuin todistusvoimaisilla kielitoisinoilla siitä syystä, ettei niitä ole hyväksytty osapuolten konferenssissa. Käytännössä suomalaiset tuomioistuimet kuitenkin soveltavat suomen- ja ruotsinkielisiä sopimustekstejä, koska oikeudenkäyntikielien Suomessa ovat suomi ja ruotsi. Kahdenväliset sopimukset tehdään joskus molempien osapuolten kielillä tai näiden lisäksi esim. englannin kielellä. Jos sopimus on todistusvoimainen kahdella tai useammalla kielellä, teksti on yhtä todistusvoimainen kullakin näistä kielistä, jolle sopimuksessa määrätään tai jolleivät osapuolet sopia, että eroavuuden ilmetessä on noudatettava tietynkielistä tekstiä.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

authorisation / full powers – valtuutus/valtakirja (sopimuksen tekemistä varten)
credentials, letter of credentials – valtakirja (neuvotteluvaltuuskunnan valtakirja)

conclusion of an agreement – sopimuksen tekeminen
- **through the exchange of notes / exchange of letters** – noottienvaihdolla/
kirjeenvaihdolla

to consent to be bound by a treaty – sitoutua noudattamaan valtiosopimusta
to express one's consent to be bound by a treaty – ilmaista suostumuksensa
tulla valtiosopimuksen sitomaksi

contracting party – osapuoli
hallitus, kansainvälinen järjestö tai muu toimija, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi ja jonka osalta sopimus on tullut voimaan
Suomennettaessa esim. pöytäkirjaa liitettäväksi vanhaan sopimukseen, jossa *contracting party* on suomennettu esim. *sopimuspuoleksi* tai *sopimusvaltioksi*, käytetään myös pöytäkirjassa edelleen samaa suomennosvastinetta. Samoin sopimuksen muutoksia suomennettaessa käytetään alkuperäisen sopimussuomennoksen termivastinetta.

contracting state – sopimusvaltio
valtio, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, siihen katsomatta, onko sopimus jo tullut voimaan vai ei

to deposit, depositary – tallettaa, tallettaja
EI: tallentaa, tallentaja
Tallettajan tehtävänä on mm. säilyttää alkuperäistä sopimustekstiä sekä huolehtia erilaisista sopimukseen liittyvistä toimista, kuten hyväksymis-, ratifioimis- ja liittymiskirjojen vastaanottamisesta ja säilyttämisestä.

party – osapuoli
hallitus, kansainvälinen järjestö tai muu toimija, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi ja jonka osalta sopimus on tullut voimaan
Suomennettaessa esim. pöytäkirjaa liitettäväksi vanhaan sopimukseen, jossa *party* on suomennettu esim. *sopimuspuoleksi* tai *sopimusvaltioksi*, käytetään myös pöytäkirjassa edelleen samaa suomennosvastinetta. Samoin sopimuksen muutoksia suomennettaessa käytetään alkuperäisen sopimussuomennoksen termivastinetta.

publication – julkaiseminen

ratification – ratifiointi
- **with reservations** – varaumin
- **without reservations** – varaumitta / ilman varaumia

Liite 16. Valtiosopimussanasto

registration – rekisteröinti/kirjaaminen

YK:n peruskirjan 102 artiklan mukaan YK:n sihteeristö kirjaa ja julkaisee kaikki YK:n jäsenvaltioiden tekemät sopimukset. Näihin kuuluvat myös alueelliset ja kahdenväliset sopimukset.

reservation to an agreement – varauma

Sopimukseen voidaan usein tehdä varaumia, joiden tarkoituksena on poistaa joidenkin määräysten oikeudelliset vaikutukset tai muuttaa niitä suhteessa kyseiseen valtioon. Joskus sopimuksessa nimenomaisesti todetaan, mihin määräykseen varaumia voidaan tehdä, tai että sopimukseen ei saa tehdä lainkaan varaumia.

objection to a reservation – varauman vastustaminen, varaumaa koskeva vastalause

Sopimuksen allekirjoittanut valtio tai sopimusvaltio voi vastustaa toisen valtion tekemää varaumaa, jos se esim. katsoo, että varauma on sopimuksen päämäärän ja tarkoituksen vastainen. Varaumaa koskevassa vastalauseessa voidaan mainita, ettei sopimus tule voimaan varauman tehneen ja sitä vastustaneen valtion välillä tai että vastustanut valtio pitää varaumaa mitättömänä (*null and void*).

signatory – allekirjoittaja

non-signatory – [sopimuksen] ulkopuolinen [valtio]

signature – allekirjoittaminen

signature subject to acceptance/approval – allekirjoittaminen hyväksymisvaraumin

signature subject to ratification – allekirjoittaminen ratifioimisvaraumin

state party – osapuoli

hallitus, kansainvälinen järjestö tai muu toimija, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi ja jonka osalta sopimus on tullut voimaan

Suomennettaessa esim. pöytäkirjaa liitettäväksi vanhaan sopimukseen, jossa *state party* on suomennettu esim. *sopimuspuoleksi* tai *sopimusvaltioksi*, käytetään myös pöytäkirjassa edelleen samaa suomennosvastinetta. Samoin sopimuksen muutoksia suomennettaessa käytetään alkuperäisen sopimussuomenoksen termivastinetta.

the undersigned – allekirjoittaneet

Valtiosopimuksen voimaantulo ja soveltaminen

application of an agreement – sopimuksen soveltaminen

provisional application – väliaikainen soveltaminen

Sopimusta voidaan joskus sen määräysten mukaisesti soveltaa väliaikaisesti ennen kuin se tulee voimaan sen ratifioineiden valtioiden välillä, jos esim. sopimuksen voimaantulon edellyttämä määrä valtioita ei ole vielä ratifioinut sitä. Yksittäinen valtio voi myös päättää soveltaa sopimusta väliaikaisesti, vaikkei se olisi ehtinyt toteuttaa kaikkia sopimuksen voimaantulon edellyttämiä valtiosisäisiä toimia.

scope (of application) – soveltamisala

the agreement becomes applicable – sopimusta aletaan soveltaa

derogation – poikkeaminen (sopimusvelvoitteista, sopimusmääräyksistä)

Joidenkin sopimusten mukaan osapuoli voi poiketa sopimusmääräyksistä tietyillä edellytyksillä. Tällöin määräyksistä poikkeavan osapuolen on ilmoitettava poikkeamisen laajuudesta ja sen perusteluista esimerkiksi YK:n tai EN:n pääsihteerin välityksellä muille osapuolille.

entry into force of an agreement – sopimuksen voimaantulo

provisional entry into force – väliaikainen voimaantulo

Joskus sopimuksessa määrätään, että sopimus tulee voimaan väliaikaisesti eli sitä ryhdytään soveltamaan väliaikaisesti siitä huolimatta, etteivät kaikki edellytykset sen lopulliselle voimaantulolle täyty.

to bring an agreement into force – saattaa sopimus voimaan

the agreement enters / comes into force – sopimus tulee voimaan

EI: *astuu voimaan*

Sopimuksen voimaantulopäivä ja ensimmäinen soveltamispäivä ovat useimmiten samat, mutteivät aina. Näin ollen myös suomennoksissa on tärkeää tehdä ero voimaantulon ja soveltamisen välillä silloin, kun sopimuksessakin on tehty tämä ero.

to comply with an agreement / to observe an agreement – noudattaa sopimusta

implementation of an agreement / performance of an agreement – sopimuksen täytäntöönpano

interpretation of an agreement – sopimuksen tulkinta

Valtiosopimuksen muuttaminen ja sen voimassaolon päättyminen

addition – lisäys

adjustment – tarkistaminen/tarkistus

Adjustment tarkoittaa yleensä vähäisempää muutosta kuin *amendment*. Sitä käytetään muutettaessa esimerkiksi sopimuksen teknisiä liitteitä.

amendment – muuttaminen, muutos

- **by an agreement between the Parties** – osapuolten välisellä sopimuksella
- **by a protocol** – pöytäkirjalla

amending agreement/protocol – muutossopimus/muutospöytäkirja

Huom. termejä *muutossopimus* ja *muutospöytäkirja* ei käytetä pöytäkirjojen nimissä vaan pelkästään yleisnimenä tekstissä.

to become a party to the treaty as amended – tulla muutetun valtiosopimuksen osapuoleksi

proposal to amend a treaty – ehdotus valtiosopimuksen muuttamiseksi, muutosehdotus

Amendment tarkoittaa yleensä sopimusmääräysten muuttamista siten, että muutoksella on vaikutuksia kaikkiin osapuoliin. Tässä tapauksessa muuttamiseen sovelletaan useimmiten samaa menettelyä kuin alkuperäisen sopimuksen tekemiseen. Useimmiten sopimukset sisältävät myös muuttamista koskevat määräykset.

continuance in force / extension of a treaty – valtiosopimuksen voimassaolon jatkaminen

correction of errors – (virheiden) oikaiseminen

Sopimustekstiä voidaan joskus oikaista senkin jälkeen, kun teksti on allekirjoitettu, parafoimalla uusi teksti, vaihtamalla asiakirja tai asiakirjat, joihin oikaisu on merkitty tai laatimalla koko valtiosopimuksesta oikaistu teksti.

denunciation of a treaty – valtiosopimuksen irtisanominen

to impeach the validity of a treaty – saattaa valtiosopimuksen pätevyys riidanalaiseksi

invalidity – pätemättömyys

modification – muuttaminen

Modification tarkoittaa yleensä tiettyjen sopimusmääräysten muuttamista siten, että muutos koskee ainoastaan joitakin osapuolia mutta sopimuksessa ei tapahdu muutoksia näiden ja muiden osapuolten välillä.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

revision – uudistaminen

Revision tarkoittaa joskus samaa kuin *amendment*, mutta joskus laajamittaisempaa sopimuksen muuttamista, jolloin koko teksti käydään läpi ja uudistetaan, esim. *Revised European Social Charter* – *uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja*.

suspension of (the operation of) a treaty – valtiosopimuksen soveltamisen keskeyttäminen

to terminate – päättää [valtiosopimus], päättyä (valtiosopimuksesta); joskus: irtisanoa [valtiosopimus]

termination – [valtiosopimuksen] päättäminen/päättyminen; joskus: [valtiosopimuksen] irtisanominen

Valtiosopimus voi päättyä sopimusmääräysten mukaisesti, tai se voidaan päättää irtisanomalla. Joissakin sopimuksissa *to terminate* tai *termination* tarkoittaa pelkästään irtisanomista.

withdrawal from a treaty – valtiosopimuksen irtisanominen
(aiemmin myös: sopimuksesta luopuminen)

Muita toimenpiteitä

act – toimi, toimenpide

yleisnimitys, joka periaatteessa kattaa kaikki muut sopimukseen liittyvät kuin nimenomaisesti mainitut toimet

communication – tiedonanto

muodollinen toimi, jolla valtio saattaa tallettajan ja muiden osapuolten tietoon esim. sopimuksen soveltamisen kannalta merkittävässä omassa lainsäädännössään tapahtuneen muutoksen tai uuden lain sisällön taikka toimivaltaisen viranomaisen

declaration – selitys

EI: julistus, ks. Asiakirjatyypit-kappaleen Muut asiakirjat -kohta.

Valtio voi esim. sopimukseen liittyessään antaa selityksen, joka koskee esim. alueellista soveltamista, valtiosisäistä soveltamista, kansainvälisiä suhteita, valtion tai alueen tunnustamisesta kieltäytymistä tai sopimuksen tulkintaa tai soveltamista, jos tällainen selitys on kyseisen sopimuksen osalta mahdollinen.

Huom. EU-sopimusten yhteydessä vastaavan tyyppisistä selityksistä (*declaration*) käytetään suomeksi vastinetta *julistus*, esim. *Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettävät julistukset*.

Liite 16. Valtiosopimussanasto

interpretative declaration – tulkintaselitys

territorial declaration – selitys alueellisesta soveltamisesta

unilateral declaration – yksipuolinen selitys

Yksipuolinen selitys voidaan joissakin tapauksissa katsoa itsessään valtiosopimuksen luonteiseksi, jolloin se rekisteröidään YK:n sihteeristössä valtiosopimuksena YK:n peruskirjan 102 artiklan mukaisesti.

measure – toimi, toimenpide

käytetään sopimustekstissä yleensä silloin, kun osapuolille asetetaan velvoite ryhtyä tiettyihin toimiin

notification – ilmoitus

muodollinen toimi, jolla valtio tai järjestö ilmoittaa juridisesti merkittävästä asiasta tai tapahtumasta, useimmiten tallettajan välityksellä

opinion – lausunto

Joillakin sopimuksilla on perustettu toimielin, jonka tehtävänä voi olla esim. antaa lausuntonsa sopimuksen muutosehdotuksista.

Muut asiakirjat

document – asiakirja

final act – loppuasiakirja

instrument – asiakirja

agenda – agenda

luonteeltaan ohjelmanluonteinen poliittinen julistus, jossa asetetaan tiettyjä tavoitteita, esim. ympäristönsuojelun alalla *Agenda 21*

code – säännöstö, koodi

yleensä varsinaiseen sopimustekstiin liittyvä asiakirja, jossa annetaan yksityiskohtaisempia määräyksiä, esim. merenkulkijoiden pätevyyskirjoja koskevaan sopimukseen liittyvä *STCW Code – STCW-koodi*, tai Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan liittyvä *European Code of Social Security (revised) – Euroopan uudistettu sosiaaliturvakoodi*

declaration – julistus

Valtiot ja kansainväliset järjestöt voivat antaa erityyppisiä julistuksia, jotka ovat tavallisesti luonteeltaan poliittisia eivätkä yleensä juridisesti sitovia asiakirjoja, esim. *Rio Declaration – Rion julistus*. Joskus julistukset voivat kuitenkin ilmentää sitovaa kansainvälistä tapaoikeutta, kuten *Universal Declaration of Human Rights – ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus*, joka on myös julkaistu Suomen Laki -teoksessa.

Vrt. *Muita toimenpiteitä* -kohta edellä; sopimukseen liittyvänä asiakirjana *declaration* on *selitys*. Se, ovatko valtiot tarkoittaneet luoda sitovia määräyksiä, on tapauskohtaista.

exchange of notes/letters – noottienvaihto/kirjeenvaihto

rutiiniluonteinen sopimus, joka koostuu kahden asiakirjan – kirjeen tai nootin – vaihtamisesta sopimuksen osapuolten välillä ja jonka allekirjoittajina voivat olla esim. kahden valtion ulkoministerit tai suurlähettiläät

internal regulations – menettelysäännöt, menettelytapasäännöt, työjärjestys
ks. myös **terms of reference**

memorandum of understanding (lyh. **MoU**) – yhteisymmärryspöytäkirja

Valtioiden välinen tai valtioiden ja kansainvälisen järjestön välinen järjestely, ”yhteisymmärrys”, jolla ei yleensä haluta saada aikaan oikeudellisesti sitovia velvoitteita ja jota usein käytetään teknisluonteisten järjestelyjen tai toiminta-

Liite 16. Valtiosopimussanasto

tapojen määrittämiseksi. *Memorandum of understanding* -termiä voidaan joskus käyttää myös merkityksessä ”tulkintaohje/selitys” ja toisinaan myös valtiosopimuksen nimenä.

Jos yhteisymmärryspöytäkirjan nimi on englanniksi esim. muotoa *Memorandum of understanding on* [asia], suomenkielinen nimi muodostetaan ensisijaisesti mallilla ”yhteisymmärryspöytäkirja [asiasta]”, ei esim. ”[asiaa] koskeva yhteisymmärryspöytäkirja”. Jos nimessä mainitaan yhteisymmärryspöytäkirjan osallistujat, esim. *Memorandum of understanding between x and y concerning* [asia], käytetään nimimallia ”yhteisymmärryspöytäkirja x:n ja y:n välillä [asiasta]”.

Yhteisymmärryspöytäkirjan sanasto eroaa valtiosopimuksen sanastosta mm. seuraavasti:

Memorandum of understanding – Yhteisymmärryspöytäkirja	Treaty – Valtiosopimus
accept – hyväksyä	agree – sopia
approve – hyväksyä	agree – sopia
arrangement(s) , järjestely(t)	agreement – sopimus
benefits – edut	rights – oikeudet
carry out – toteuttaa, suorittaa	undertake – sitoutua, ryhtyä
come into effect, come into operation – tulla voimaan	enter into force – tulla voimaan
commitments – sitoumukset	obligations – velvoitteet
continue to have effect – pysyä voimassa	continue in force – pysyä voimassa
decide – päättää	agree – sopia
equally valid – yhtä pätevä	(equally) authentic – (yhtä) todistusvoimainen, authoritative – todistusvoimainen, virallinen
introduction – johdanto	preamble – johdanto-osa
jointly decided – yhteisesti, yhdessä päätetty	mutually agreed – vastavuoroisesti sovittu
paragraph – kohta, kappale	article – artikla, clause – lauseke
participant – osallistuja	party – osapuoli
provisions – määräykset	conditions, terms – ehdot
section – kohta, kappale	article – artikla
signed – allekirjoitettu	done – tehty
understanding(s) – yhteisymmärrys	agreement – sopimus, undertakings – sitoumukset
will (verbin preesensmuoto)	shall (verbin preesensmuoto)

Liite 16. Valtiosopimussanasto

protocol – pöytäkirja

Pöytäkirja-nimitystä käytetään erityyppisistä valtiosopimukseen liittyvistä tai sitä täydentävistä asiakirjoista. Näitä voivat olla allekirjoituspöytäkirjat, joissa voidaan antaa täsmentäviä määräyksiä tiettyjen sopimusmääräysten tulkinasta, sopimusten pöytäkirjat, lisäpöytäkirjat ja valinnaiset pöytäkirjat, jotka voivat kaikki olla luonteeltaan valinnaisia, sekä sopimusten muutospöytäkirjat tai puitesopimusten pöytäkirjat.

Pöytäkirjan, lisäpöytäkirjan ja valinnaisen pöytäkirjan nimi muodostetaan ensisijaisesti mallilla ”sopimuksen nimi genetiivimuodossa + pöytäkirja [asiasta]”. Esimerkki: *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure – lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä*.

protocol of signature – allekirjoituspöytäkirja

additional protocol – lisäpöytäkirja

protocol supplementing sg / protocol supplementary to sg – sopimusta täydentävä pöytäkirja

Täydentävän pöytäkirjan nimi muodostetaan ensisijaisesti mallilla ”täydennettävän sopimuksen nimi partitiivimuodossa + täydentävä pöytäkirja”. Esimerkki: *Protocol Supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft – ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävä pöytäkirja*.

optional protocol – valinnainen pöytäkirja

protocol to amend / amending – pöytäkirja ... muuttamisesta / muutospöytäkirja

Huom. termiä *muutospöytäkirja* ei käytetä pöytäkirjojen nimissä vaan pelkätään yleisnimenä tekstissä.

Muutospöytäkirjan nimi muodostetaan ensisijaisesti mallilla ”pöytäkirja + muutettavan sopimuksen nimi genetiivimuodossa + muuttamisesta”. Esimerkki: *Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data – pöytäkirja yksilöiden suojelusta henkilö tietojen automaattisessa tietojenkäsittelyssä tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta*.

recommendation – suositus

report – kertomus

(ammattikielessä usein raportti, esim. periodic report – määräaikaissraportti)

administrative report – hallintokertomus

annual report – vuosikertomus

final report – loppukertomus

financial report – rahoituskertomus, talouskertomus

Liite 16. Valtiosopimussanasto

general report – yleiskertomus
interim report – välikertomus
intermediate report – välikertomus
monthly report – kuukausikertomus
preliminary report – alustava kertomus
provisional report – alustava kertomus
quarterly report – neljännesvuosikertomus

resolution – päätöslauselma
useimmiten kansainvälisen järjestön tai sen toimielimen antama, esim. *UN General Assembly resolution* – YK:n yleiskokouksen päätöslauselma

rules of procedure – menettelysäännöt
ks. myös terms of reference

terms of reference – työjärjestys
Rules of procedure -, *internal regulations* - ja *terms of reference* -tyyppisten asiakirjojen laajuus ja sisältö vaihtelevat, ja usein nämä asiakirjat sisältävät ainoastaan menettelyyn liittyviä määräyksiä. Joskus sopimuksella perustetulla toimielimellä on nimenomaisesti sekä *terms of reference* että *rules of procedure*, jolloin ensin mainitulla tarkoitetaan yleensä työjärjestystä ja jälkimmäisellä siihen liittyviä menettelysääntöjä, esim. *Terms of Reference and Rules of Procedure of the United Nations Economic Commission for Europe* – Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission työjärjestys ja menettelysäännöt. Tästä syystä ja suomentamiskäytännön yhtenäistämiseksi on suositeltu, että *rules of procedure* suomennettaisiin aina *menettelysäännöiksi*.